

RAZUMEVAJOČE O TRIVIALNI LITERaturi

Miran Hladnik: *Trivialna literatura, Literarni leksikon 21. zvezek, Ljubljana, Državna založba Slovenije 1983, 127 strani.*

Z recepcijsko teorijo oziroma z večjim zanimanjem za bralca v trikotniku pisatelj-delo-bralec se je bistveno povečalo znanstveno ukvarjanje z literaturo, ki je široko popularna, ne pa estetsko kanonizirana. Naš najbrž edini specialist za tovrstno literaturo Miran Hladnik je s svojo knjigo zaoral na Slovenskem tako rekoč v ledino.

Problemov, ki se kažejo ob obravnavi trivialne literature, je seveda na pretek in tudi naš avtor jih ni prezrl. Prvi je že oznaka za to področje literature. Za trivialno literaturo se uporabljajo še soznačnice: množična, zabavna, popularna, poljudna, potrošna literatura, kič, šund, plaža itd. Vsekakor se je treba odločiti za en zbirni izraz in sprejemljiv je tudi trivialna literatura. Drugo, širše vprašanje je, kdaj trivialna literatura pravzaprav nastopi, ali je to »večni« spremni pojav »visoke« književnosti ali ima točnejšo zgodovinsko določenost. Različni teoretiki menijo o zadevi različno, Hladnik postavlja njene začetke v 18. stoletje. Delovno definicijo: trivialna literatura je vse, kar je bilo kdaj kot tako imenovano (str. 12), dopolni Hladnik z določnejšo: trivialna literatura je literatura s socialno-psihološko uporabno vrednostjo (str. 17).

Pri razlagah trivialne literature se Hladnik največ zadržuje pri nemških avtorjih in podrobneje predstavlja njihova mnenja. S stališča informacijske teorije označuje trivialno literaturo Peter Bekes (trivialnost je nasprotje informativnosti, trivialna besedila so shematična, ponavljajo že znane obrazce – str. 32).

Definicije trivialne literature, ki jih daje Hladnik na str. 35–36, izhajajo iz raznih gledišč: so estetske, idejno-moralne, sociološke, psihološke, semiotične, relativizirajoče. Pozornost zasluži Waldmannova opredelitev: »Trivialne literature dejansko ni, je samo vrednotenje, ki kako literaturo imenuje trivialno. Zato perspektiva literarne vede ni v ločevanju visoke in trivialne literature, ampak v njuni enakopravni obravnavi.« Podobno kot Waldmann sodi očitno tudi Hladnik, saj na koncu knjige pripominja, naj literarna veđa prekine z neplodnim vztrajanjem pri vrednostni dihotomiji (»visoka«-trivialna književnost).

Zgodovina trivialne literature je, kot poudarja naš avtor, v glavnem zgodovina trivialnega romana (tipi, ki sodijo sem, so: ljubezenski roman, domačijska ali vaška povest – roman, robinzonada, viteški, roparski, skrivnostni (grozljivi) roman, indijancarica (divjezahodni roman), kriminalni, zgodovinski, znanstvenofantastični roman). Ko sledimo obsežnim seznamom avtorjev in del, ki jih Hladnik omenja, se seveda vprašujemo, ali sodi kar celoten tip romana (npr. zgodovinskega) v trivialno literaturo ali ne. Hladnik se tu odloča očitno za večinsko načelo: v glavnem so omenjeni tipi romana trivialna literatura.

V nadaljnjem poglavju avtor pregledno označi poglede na trivialno literaturo pri nas od 19. stoletja do danes, razpravljanje pa sklene s pregledom trivialne literature v slovenščini (originali + prevodi). Pregled je izčrpen, vendar ga je mogoče najbrž s čim še dopolniti. Ali (sploh, še) obstaja npr. roman Strah na Sokolskem gradu, o katerem sem v mlajših letih nemalokrat slišal?! Nasploh pa so stari trivialni romani gotovo redki in tako pravzaprav knjigotrške in knjižnične dragocenosti.

Novi zvezek Literarnega leksikona nam ponuja obsežne in tehtne informacije o manj obravnavanem književnem področju, obenem pa koristne pobude za nov razmislek in nadaljnje proučevanje.

Andrijan Lah
Slovenska knjižnica v Ljubljani